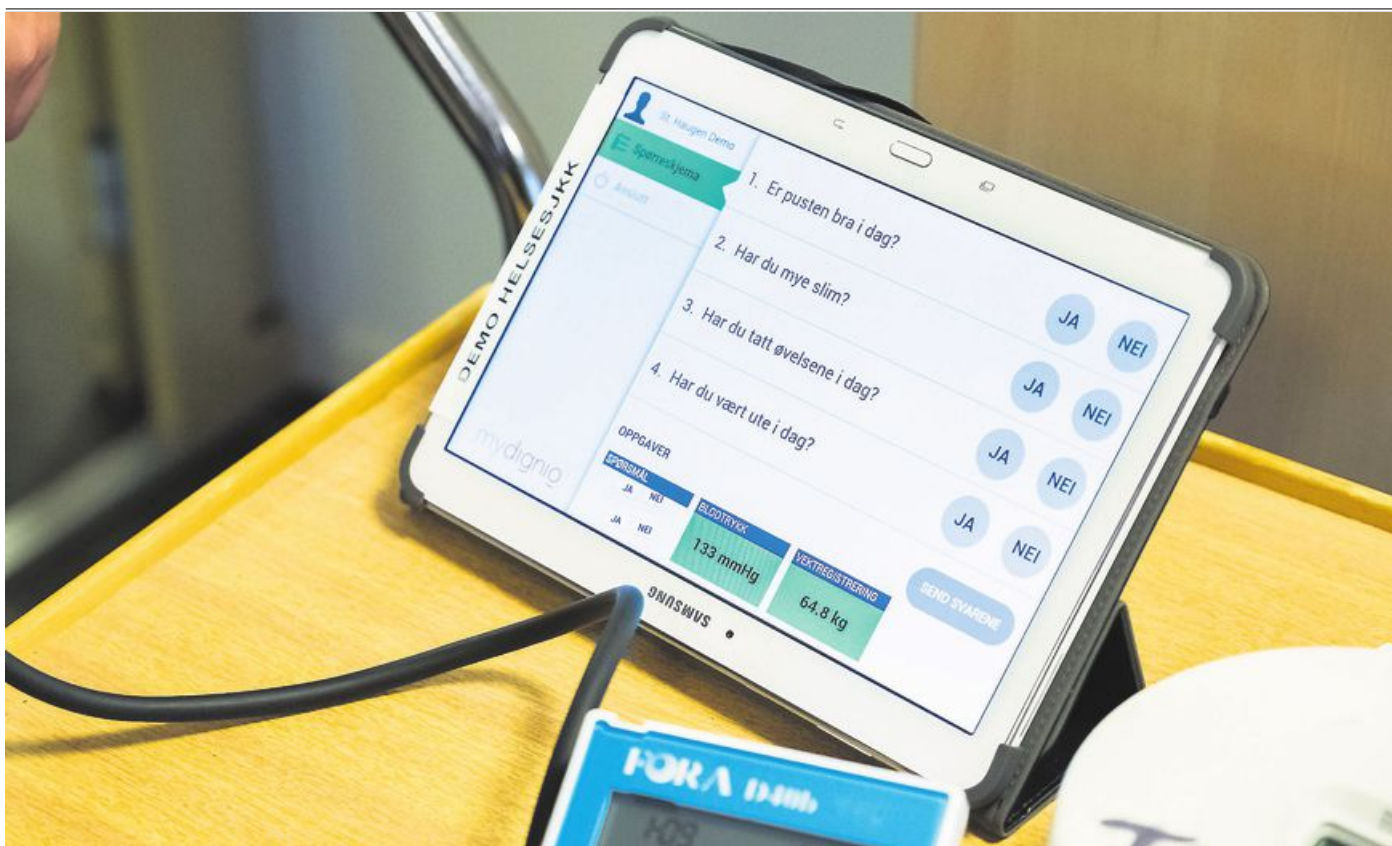

KRONIKK: Bruk av teknologi løser mange utfordringer, men kan også skape nye

HELSE OG OMSORG: Velferdsteknologi er ulike former for teknologisk assistanse, som skal bidra til økt trygghet og styrke den enkeltes mulighet til å klare seg selv til tross for sykdom og nedsatt funksjonsevne. Men teknologi kan også gi falsk trygghet. Hvordan sikrer vi for eksempel at brukeren forstår hvordan teknologien virker og er i stand til å ta den i bruk, og hvordan kan vi sikre trygge tjenester ved for eksempel strøbrudd eller manglende dekning? spør Elin Thygesen. **FOTO: NTB SCANPIX**

Teknologioptimistene trenger motstand

Menneskets grunnleggende behov må styre utviklingen av velferdsteknologien, ikke teknologiens muligheter.

Mange mener velferdsteknologi er løsningen på fremtidens utfordringer i eldreomsorgen, men et overoptimistisk syn på teknologiens muligheter kan gå på bekostning av fellesskapets verdier og menneskesyn. Nøkkelen til en løsning ligger i verdiene som styrer vårt velferdssamfunn.

Velferdsteknologi er ulike former for teknologisk assistanse. Teknologien skal bidra til økt trygghet, sosial deltakelse og gi den enkelte bedre muligheter til å bevege seg omkring. Hensikten er ofte å styrke den enkeltes mulighet til å klare seg selv til tross for sykdom og nedsatt funksjonsevne.

Vi lever i en tid med en utpreget teknologioptimisme. Da blir det ekstra viktig å tenke gjennom hvilke verdier vi ønsker skal styre eldreomsorgen. Vi kan ikke la mulighetene teknologien gir, styre utviklingen alene.

En uttalt verdi for helse- og omsorgstjenestene er at tjenestene skal være personsentrerte og fange opp hva som er viktig for den enkelte. Det betyr at helsepersonell ikke skal komme med ferdigsnakkede løsninger, verken når det gjelder omsorg eller bruk av teknologi.

Sammen med brukeren skal

helsepersonellet finne fram til de best egnede tjenestene. Noen ganger kan dette være velferdsteknologi.

Forskning viser at velferdsteknologi kan bidra til økt trygghet og frihet for både brukere og pårørende. Det er betryggende å bli passet på og å få hjelp, for eksempel ved at en fallalarm utløses, eller ved hjelp av sporingsteknologi (GPS) når en glemsk person har gått seg vill.

Men teknologi kan også gi falsk trygghet. Det er ikke bare å installere en alarm og tenke at problemet er løst. Hvordan sikrer vi at brukeren forstår hvordan den virker og er i stand til å ta den i bruk, og hvordan kan vi sikre trygge tjenester ved for eksempel strøbrudd eller manglende dekning?

Vi har erfart at visse typer velferdsteknologi kan brukes til å styrke sosiale fellesskap. Mange opplever at nærheten til familie og venner blir større ved bruk av videotjenester, som for eksempel Skype.

Vi ser også at bruk av sosiale medier i regi av pasient- og pårørendeforeninger kan være en arena for å oppleve sosial støtte.

Men vi vet samtidig at innføring av teknologi kan bidra til økt isolasjon og ensomhet, noe som ofte har vært fremhevet blant teknologiskeptikere.

Trygghet og opplevelsen av so-

sial støtte er vesentlig for at eldre skal mestre hverdagen i eget hjem. Derfor må trygghet og sosialt fellesskap vies stor oppmerksomhet når velferdsteknologi tas i bruk.

Selve opplevelsen av trygghet og sosial støtte er det vesentlige, ikke tiltakene i seg selv. For noen vil dette kunne løses ved hjelp av velferdsteknologi, for andre er det ofte andre tiltak som må tilbys.

I iveren etter å effektivisere helsetjenestene må vi også være oppmerksomme på at bruk av teknologi kan bidra til en forskyvning av ansvar fra helsetjenesten over på enkeltindivid.

På denne måten etableres det nye idealer for hva god omsorg er og bør være, hvor omsorg blir til egenomsorg. Dermed risikerer vi et skifte bort fra den tradisjonelle velferdsstatsmodellen til en større vektlegging av enkeltindividets ansvar.

Denne dreiningen i retning av mer individuelt ansvar høres kanskje både viktig og riktig ut, ikke minst i lys av at vi i fremtiden blir flere eldre med økt hjelpebehov. Men samtidig kan denne forskyvningen av ansvar være vanskelig.

For det første kan den bidra til at fellesskapets sosiale bånd svekkes, noe som ofte fører til ensomhet.

For det andre er det ikke alle som har kapasitet og kompe-

Forskere fra Universitetet i Agder presenterer nye kronikker under de årlige forskningsdagene fra 20. september til 1. oktober.

Forskningsdagene

tanse til å påta seg ansvaret og oppgavene som teknologien forutsetter, og det er heller ikke alle som har pårørende som kan ivareta dette.

Bruk av teknologi løser mange utfordringer, men kan også skape nye. Skal vi lykkes med å få en god eldreomsorg, må verdiene velferdssamfunnet er tuftet på stå i førersetet, ikke teknologien. Det betyr at det er teknologien som må tilpasses det enkelte individ og ikke omvendt.

Velferdsteknologi passer for mange, men ikke for alle. Menneskets grunnleggende behov må styre utbyggingen av velferdsteknologi.

Noen vil være for syke til å kunne bruke teknologien og bør få nok menneskelige ressurser rundt seg til å leve trygt og godt. Samtidig er det mange

som ønsker å være selvstendige. Da skal teknologien brukes til å gi dem den muligheten, og til at de kan utnytte de ressursene de selv og deres nærmeste kan bidra med.

I dag er det en økt bevissthet rundt disse spørsmålene, både i helsetjenesten og i forskningsmiljøene.

I større grad enn før stilles brukernes behov for individuelt tilpassede tjenester, sosial støtte og fellesskap opp som grunnlag for utprøving av teknologiløsninger. Dermed legges det bedre til rette for at vi i større grad skal lykkes med bruk av velferdsteknologi i årene som kommer.

Elin Thygesen
Førsteamanuensis ved Universitetet i Agder

